

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського
національного університету
Микола ДИВАК

« 14 »

2023 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Мартинюка Юрія Володимировича
на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
від 07 листопада 2023 р., протокол № 2

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н.,
професор **Лукашевич-Крутник І. С.**; професор кафедри цивільного права і
процесу, д.ю.н., професор **Слома В. М.**; т.в.о. декана юридичного факультету,
д.ю.н., професор **Москалюк Н. Б.**; доцент кафедри цивільного права і процесу,
к.ю.н., доцент **Зайцева-Калаур І. В.**; доцент кафедри цивільного права і
процесу, к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н. С.**; доцент кафедри цивільного права і
процесу, к.ю.н., доцент **Гнатів О. Б.**; доцент кафедри цивільного права і
процесу, к.ю.н., доцент **Майка Н. В.**; доцент кафедри цивільного права і

процесу, к.ю.н., доцент **Труфанова Ю. В.**; старший викладач кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. **Паращук Л. Г.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.е.н, доцент **Зигрій О. В.**

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження дисертанта Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації до захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертанта Мартинюка Юрія Володимировича про результати дисертаційного дослідження на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Мартинюк Юрій Володимирович зробив доповідь про основні положення дисертаційної роботи, наукову новизну та найбільш вагомні теоретичні і практичні результати дослідження, які виносяться на захист.

2. Учасниками засідання фахового семінару кафедри здобувачу Мартинюку Юрію Володимировичу були поставлені такі запитання:

д.ю.н., професор Лукасевич-Крутник І. С.

У положеннях наукової новизни Ви пропонуєте виділяти триступеневу систему підстав виникнення права на захист у договірних зобов'язаннях – загальні; спеціальні та індивідуальні підстави виникнення цього права. Конкретизуйте, будь-ласка, теоретичну та практичну цінність такої систематизації, виходячи із різновиду порушення договірного зобов'язання.

к.ю.н., доцент Зайцева-Калаур І. В.

Ви схиляєтесь до розуміння права на захист, як окремої складової суб'єктивного права учасника договірних відносин (п. 8 новизни). Втім, у

роботі відсутня чітка аргументація, чому саме ця концепція розуміння захисту права є властивою саме для договірних правовідносин у порівнянні з концепцією розуміння права на захист, як окремого суб'єктивного права. В роботі наведені загально-теоретичні пояснення. Чи можна на прикладі конкретних договірних відносин показати, чому ця концепція є більш прийнятною?

д.ю.н., професор Москалюк Н. Б.

У п. 14 новизни Ви вказуєте на можливість визнання припинення дії, що порушує право, як належного та ефективного способу захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. Поясніть, будь ласка, свою думку щодо систематичного характеру порушень цивільних прав.

к.ю.н., доцент Гнатів О. Б.

Поясніть, будь-ласка, зроблений в роботі висновок, що основною причиною дискусійного характеру можливості суду обирати ефективний спосіб захисту є нечіткість формулювання законодавцем норми ч. 2 ст. 5 ЦПК України, її надто абстрактний характер.

к.ю.н., доцент Бутрин-Бока Н. С.

Дискусійним у цивілістиці є питання щодо можливості застосування такого способу захисту, як визнання права у сфері договірних правовідносин. Водночас Ви і в положеннях наукової новизни, і у виступі наголошуєте на можливості та доцільності його застосування у сфері договірних правовідносин. Поясніть чому?

к.ю.н., доцент Майка Н. В.

Уточніть свою позицію щодо застосування у сфері договірних правовідносин інституту медіації.

На усі поставлені запитання здобувачем було надано вичерпну відповідь.

3. ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

доктор юридичних наук, професор Слома Валентина Миколаївна (науковий керівник) зазначила, що здобувачем Мартинюком Юрієм Володимировичем повністю виконано освітньо-наукову програму за третім освітнім рівнем доктора філософії PhD зі спеціальності 081 «Право», про що свідчить академічна довідка аспірантури. Дисертація Мартинюка Юрія Володимировича була подана на кафедру 24.10.2023 року.

Науковим керівником у висновку було зазначено, що дисертаційна робота є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає затвердженій Вченою радою темі та поставленій меті, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, які об'єднують сім підрозділів, висновки, список використаних джерел, містить наукові положення, що мають наукову новизну та важливе значення для вирішення завдань у сфері захисту суб'єктивних цивільних прав учасників договірних зобов'язань.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження та його значимість для юридичної науки та практики свідчить, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03. 2022 р. № 341), а відтак, може розглядатися на засіданні структурного підрозділу щодо її подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

4. ВИСТУПИЛИ:

Доктор юридичних наук, професор, т.в.о. декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету

Москалюк Н. Б. (рецензент), яка зазначила, що дисертаційна робота Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» є актуальною, своєчасною, оскільки захист прав учасників договірних правовідносин є важливим інститутом цивільного права. Здобувач використав при написанні роботи значну кількість наукової літератури, опрацював нормативно-правові акти та судову практику. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та мають практичне значення. Стосовно недоліків та дискусійних положень рецензент зазначила:

1. п. 5 новизни слід було б удосконалити, адже із запропонованої класифікації бачимо звернення згідно юрисдикційної та неюрисдикційної форм захисту прав, і у першому випадку вказується на «усі різновиди звернень» із матеріально-правовими вимогами, причому зазначаються конкретні приклади таких звернень - позовні заяви, заперечення проти позовів, клопотання, заяви, скарги та інше, але не наголошується до кого ці звернення адресовані. Відповідно в межах другої групи бачимо неюрисдикційну форму захисту і сюди автор пропонує також включати «усі різновиди звернень» суб'єктів договірних правовідносин, також із матеріально-правовими вимогами в рамках самостійної протидії неправомірним посяганням на їх права, проте вже не вказується до кого адресоване звернення – безпосередньо до осіб, які здійснюють такі посягання, або в рамках здійснення альтернативного врегулювання спорів. Останню позицію, на наш погляд, слід було подати таким чином, щоб звернення було також до конкретного суб'єкта – медіатора, переговорника чи іншої особи, яка запрошується сторонами договору для альтернативного врегулювання спору.

2. п. 14) пп. в) порушення права повинно бути систематичним та тривати на момент звернення кредитора з вимогою про його припинення. Стосовно останньої позиції погоджуємось, що для того, щоб припинити дію, що порушує право, слід аби порушення тривало. Проте, не погоджуємось із необхідністю,

щоб порушення мало систематичний характер. Вважаємо, що якщо порушення було не одне, то кожне з них викликатиме виникнення права на захист. Якщо автор не це мав на увазі, то варто було б деталізувати що саме мається на увазі під систематичністю.

Висловлені зауваження, дискусійні питання не знижують наукової цінності дослідження і можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково-обґрунтовані положення, у яких викладено та обґрунтовано авторський підхід щодо розуміння захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях. Якісні характеристики роботи вказують на її відповідність спеціальності 081 «Право», вимогам Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії PhD. Враховуючи вище наведене, вважаємо, що є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Зайцева-Калаур І. В. (рецензент) у своєму виступі акцентувала увагу на актуальності обраної Мартинюком Ю. В. теми дисертаційного дослідження, високому науковому рівні зроблених автором пропозицій, належній апробації результатів дослідження, які відповідають основним положенням дисертації. Рецензент зазначила, що для дослідження автором обрано як теоретичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, так і значна емпірична база, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження. У цілому,

позитивно, оцінюючи дисертаційну роботу, рецензент виокремила низку дискусійних положень:

1. У п.1 новизни захист прав визначається як система допустимих правомірних дій, прийомів, заходів, які вчиняються стороною договору – носієм порушеного, оспорюваного чи невизнаного суб'єктивного договірною права. Щодо поняття порушення права учасника договірною зобов'язання, то з огляду на зміст ст. 610 у Цивільному кодексі України, воно означає невиконання чи неналежне виконання обов'язку його контрагентом. Втім, у роботі відсутнє авторське розуміння поняття «оспорення» та «невизнання» права одного учасника договірних відносин іншим з огляду на розуміння договору як домовленості про права і обов'язки.

2. Додаткового розмежування потребують загальна та спеціальна підстави виникнення права на захист у договірних зобов'язаннях, які визначені у п. 3 новизни, оскільки загальна підстава, яка зумовлена «порушенням» договірною зобов'язання і спеціальна підстава – «невиконання чи неналежне виконання договірною зобов'язання» у контексті ст. 610 Цивільного кодексу України дві правові категорії, де зміст першої визначений через другу категорію.

Разом з тим, висловлені зауваження є дискусійними та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації. Дисертаційна робота Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що дає підстави зробити висновок, що автор реалізував поставлені завдання. Представлена наукова робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Лукасевич-Крутник І.С. (рецензент) відзначила актуальність теми, зазначила основні елементи наукової новизни та наукове значення отриманих дисертантом результатів. Проведене дослідження ґрунтується на значному теоретичному та емпіричному матеріалі, що дозволило досягти мети дослідження та виконати поставлені завдання. В роботі простежується чіткість, структурованість і логічність викладу матеріалу, його відповідність темі дослідження. Водночас, рецензент відмітила певні дискусійні положення:

1. Потребує доопрацювання п. 3 наукової новизни, оскільки як загальні підстави у цьому пункті зазначається порушення договірних прав, а в змісті дисертації зальними підставами названо порушення, невизнання, оспорювання (с. 51-52). Крім того, спеціальні підстави (2 рівень) у запропонованому формулюванні (невиконання, неналежне виконання договірних зобов'язання) лише деталізують загальні підстави, якими у цьому пункті новизни названо порушення.

2. У п. 2 новизни серед альтернативних джерел нормативного закріплення як ознаки способу захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях вказано звичай, проте у змісті роботи не приділено йому значної уваги.

Втім, зазначені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків і пропозицій дисертація Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» відповідає вимогам до написання дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і може бути подана до захисту в разовій спеціалізованій раді зі спеціальності 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Майка Н. В. (рецензент) вказала на актуальність дослідження, відзначила обґрунтованість автором мети та завдань дослідження, а також методологічну базу роботи. Для дослідження автором обрано як теоретичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, так і значна емпірична база, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження, на основі якого автором було зроблено висновки, що підтверджують цінність дисертації. Викладення матеріалу є логічним і системним. Зміст дисертації характеризується високим теоретичним рівнем вирішення поставлених питань. Стосовно недоліків і дискусійних положень рецензент зазначила:

1. Об'ємними є деякі посилання на матеріали судової практики. Можливо, доречно лише вибрати правову позицію для підтвердження своєї наукової думки.

Однак, зауваження носять уточнюючий характер та не занижує позитивної оцінки дисертаційної роботи. З наведеного вище випливає загальний висновок про те, що дисертація Мартинюка Ю. В. за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня та може бути рекомендована до захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Труфанова Ю. В. (рецензент) зазначила, що дисертація Мартинюка Ю. В. має теоретичне і практичне значення, є завершеною, логічно побудованою науковою працею. Дисертаційна робота характеризується доступним стилем викладу матеріалу. Зроблені здобувачем висновки є логічно обґрунтованими та достовірними, а окремі положення роботи вже отримали практичне використання. Рецензент зауважила, що:

1. Варто було більше уваги приділити питанням застосування медіації як неюрисдикційної форми захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних

зобов'язаннях.

Водночас, вказане зауваження має уточнюючий характер та не знижує позитивної оцінки дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Мартинюка Ю. В. відповідає всім встановленим вимогам до такого виду робіт і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій раді.

В обговоренні дисертаційної роботи також взяли участь: к.ю.н., доцент **Гнатів О.Б.**, к.ю.н. **Паращук Л.Г.**, к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н.С.**

У своїх виступах члени фахового семінару кафедри зазначили, що дисертаційна робота Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» виконана на актуальну тему. Дисертаційна робота відзначається належним рівнем наукової новизни, висновки та пропозиції є науково обґрунтованими. Наукові досягнення здобувача опубліковані у монографії, фахових виданнях монографії та апробовані на науково-практичних конференціях.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації.

2. Пропонувати Вченій раді університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації Мартинюка Юрія Володимировича.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Мартинюка Юрія Володимировича, поданої на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

Вибір теми обумовлений необхідністю дослідження питань захисту суб'єктивних цивільних прав учасників договірних зобов'язань, адже договір є одним із найважливіших інструментів узгодження інтересів і волі, що застосовуються у повсякденному житті та юридичній практиці. Розв'язана росією війна істотно вплинула на можливість належного виконання контрагентами взятих на себе договірних зобов'язань, що підкреслює необхідність нового погляду на конструкцію цивільно-правового договору як дієвого регулятора цивільних відносин. зачіпає глибинні фундаментальні поняття оферти, акцепту, модусу виконання, істотних умов договору, які пов'язані з практичними аспектами дотримання договірної дисципліни та формує потребу в їх науковому аналізі. Крім того актуальність дослідження обумовлена отриманням Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу. Необхідною умовою повноправного членства є не лише наділення осіб, які перебувають під її юрисдикцією, широким спектром прав і свобод, а й створення відповідного механізму їх дотримання та захисту. Оскільки такий захист здійснюється насамперед судами, проблема окреслення кола способів захисту цивільних прав та інтересів і з'ясування механізмів їх дії має надзвичайно важливе значення для дотримання принципу верховенства права. Відповідно сучасний стан правової доктрини свідчить про потребу в новому погляді на захист суб'єктивних цивільних прав в договірній сфері, можливість застосування різного роду примирних процедур тощо.

На сучасному етапі розвитку цивільного права вкрай важливим є наукове переосмислення сутності, особливостей та підстав реалізації захисту прав учасників договірних відносин, встановлення специфіки застосування різноманітних способів захисту для законної протидії посяганням на права та інтереси учасників договірних правовідносин, що вказує на об'єктивну потребу проведення комплексного доктринального дослідження основних теоретичних і практичних проблем у цій сфері. Більш глибоке вивчення багатогранності інституту захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях дозволить удосконалити існуючий в юриспруденції системний підхід до захисту суб'єктивних цивільних прав учасників договірних правовідносин, а також окреслити основні тенденції подальшого розвитку цивільного права у досліджуваній сфері.

З огляду на це тема дисертаційного дослідження є актуальною і своєчасною.

Дисертаційна робота пов'язана із науковими темами Західноукраїнського національного університету, зокрема з темою науково-дослідної роботи кафедри цивільного права і процесу «Гармонізація цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу» (номер державної реєстрації – 0118U003550).

Мета, завдання та методи дослідження. Об'єкт та предмет дослідження

Мета дисертаційного дослідження полягає у формуванні нових теоретичних положень щодо захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях та виробленні на цій основі наукових висновків, спрямованих на розвиток доктрини цивільного права і удосконалення механізму правового регулювання договірних відносин.

Мета дослідження зумовлює необхідність вирішення таких *завдань*:

– запропонувати поняття і розкрити зміст права на захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях;

- виокремити підстави виникнення права на захист у договірних зобов'язаннях;
- розкрити поняття та здійснити правову характеристику способів захисту прав у договірних зобов'язаннях;
- здійснити класифікацію способів захисту прав у договірних зобов'язаннях;
- з'ясувати особливості застосування універсальних способів захисту прав у договірних зобов'язаннях;
- встановити особливості застосування спеціальних способів захисту прав у договірних зобов'язаннях;
- встановити специфіку юрисдикційної та неюрисдикційної форм захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях;
- виробити науково-обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення цивільного, цивільного процесуального законодавства України та узагальнення судової практики у сфері захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях.

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини, що виникають у процесі захисту суб'єктивних цивільних прав учасників договірних зобов'язань.

Предметом дослідження є норми вітчизняного законодавства, що регулюють питання захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях, наукові праці з тематики дисертаційного дослідження, матеріали судової практики, пов'язаної із захистом цивільних прав у договірних зобов'язаннях.

Для досягнення визначеної мети і поставлених завдань у процесі дослідження використано філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Зокрема, *діалектичний метод* застосовувався при дослідженні понять «захист», «суб'єктивне право», «право на захист», «спосіб захисту», «форма захисту» тощо та встановленні їх специфічних ознак, розкритті зв'язків між

поняттями «захист», «право на захист» та іншими правовими явищами (*підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1*). Крім того, використання *діалектичного методу* дозволило окреслити передумови для вироблення ефективного механізму правового регулювання відносин, що виникають у процесі реалізації права на захист прав у договірних зобов'язаннях. Використання *історико-правового методу* дозволило дослідити генезу формування підходів щодо розуміння сутності та природи цивільно-правового захисту, його структури, місця права на захист суб'єктивних прав у системі цивільних прав, співвідношення понять «самозахист цивільних прав у договірних зобов'язаннях» і «заходи оперативного впливу» та ін. (*розділ 1, підрозділи 2.1, 3.2*). За допомогою *метафізичного методу* здійснено диференціацію таких понять, як «спосіб захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях», «форми захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях», «способи самозахисту» тощо, та проаналізовано окремі їх види (*розділи 2, 3*). *Формально-логічний метод* використано для формулювання понять захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях, способу захисту, форми захисту, засобу захисту, самозахисту тощо, встановлення та аналізу особливостей цих понять (*підрозділ 1.1, розділи 2, 3*). Використання *синергетичного методу* дозволило дослідити та визначити природу інституту захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях в сукупності його основних ознак, елементів та встановити зв'язки між елементами його структури (*підрозділ 1.1*). *Метод аналізу та синтезу* використовувався при вивченні складових елементів захисту цивільних прав, права на захист, ефективності правового регулювання відносин, що виникають у процесі його реалізації (*підрозділи 1.1, 1.2, розділ 2*). За допомогою *індуктивного та дедуктивного методів* вдалося встановити місце категорії захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях та його елементів у цивільному праві (*підрозділи 1.1, 2.1*). *Порівняльно-правовий метод* дав змогу виявити і визначити шляхи імплементації позитивного зарубіжного досвіду законотворення, правової доктрини та судової практики у сфері правового

регулювання відносин щодо здійснення учасниками договірних правовідносин права на захист їх суб'єктивних прав у вітчизняну правову систему (*підрозділи 1.2, 3.2*). Використання судової практики як метод наукового дослідження допомогло встановити розуміння сутності захисту і права на захист судовою практикою (*підрозділ 1.2, розділ 2, підрозділ 3.1*). Метод правового моделювання був використаний з метою формулювання відповідних пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України та практики його застосування (*підрозділи 1.2, 2.2, 2.2, 3.1*).

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна

Основні результати, отримані особисто автором, які характеризуються науковою новизною і виносяться на захист, містять наступні наукові положення:

вперше:

1) запропоновано під захистом суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях розуміти систему допустимих правомірних дій, прийомів, заходів, які вчиняються стороною договору – носієм порушеного, оспорюваного чи невизнаного суб'єктивного договірного права самостійно або шляхом звернення до компетентних суб'єктів владних повноважень з метою усунення перешкод у здійсненні цього права, його відновлення, а також відшкодування шкоди, завданої порушенням чи іншим неправомірним посяганням на суб'єктивне договірне право;

2) виділено специфічні ознаки способів захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях: а) особлива сфера застосування (сфера договірних правовідносин; б) специфічність правового статусу суб'єктів (сторони договору, а також треті особи); в) альтернативність джерел нормативного закріплення (закон, цивільно-правовий договір, правовий звичай); г) специфічність форм зовнішнього вираження (активні дії, правомірна бездіяльність);

3) запропоновано за критерієм різновидів порушення договірних зобов'язань трьохступеневу систему підстав виникнення права на захист у договірних зобов'язаннях: 1) загальні підстави – порушення договірних прав, зумовлене порушенням договірною зобов'язання; 2) спеціальні підстави – невиконання чи неналежне виконання договірною зобов'язання; 3) індивідуальні підстави – кожен деталізований у нормах ЦК України та безпосередньо у договорі вид невиконання і неналежного виконання договірних зобов'язань (продаж товару неналежної якості, виконання роботи з відступами від умов договору, істотні відступи тощо);

4) обґрунтовано подвійність правової природи цивільно-правової категорії сплати процентів за користування чужими грошовими коштами, яка проявляється в тому, що, з одного боку, в договірних конструкціях позики, кредиту, банківського вкладу, банківського рахунка обов'язок щодо сплати боржником процентів за користування чужими грошовими коштами не носить характеру відповідальності, а навпаки, є законним грошовим зобов'язанням, обумовленим сторонами договору добровільно. З іншого боку, в таких договорах, як договір купівлі-продажу та договір ренти, вимога кредитора про сплату боржником процентів за користування чужими коштами є правовим наслідком невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань та спрямована на захист суб'єктивних прав у договірних правовідносинах;

5) запропоновано за критерієм форми захисту класифікацію засобів захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях на: а) засоби захисту, які застосовуються в межах юрисдикційної форми захисту, куди слід включати усі різновиди звернень із матеріально-правовими вимогами про захист цивільних прав у договірних зобов'язаннях (позовні заяви, заперечення проти позовів, клопотання, заяви, скарги та ін.); б) засоби захисту, які застосовуються в межах неюрисдикційної форми захисту, куди слід включати усі різновиди звернень суб'єктів договірних правовідносин з матеріально-правовими вимогами в рамках самостійної протидії неправомірним посяганням на їх права

безпосередньо до осіб, які здійснюють такі посягання, або в рамках здійснення альтернативного врегулювання спорів;

б) зроблено висновок про доцільність співвідношення порушення цивільних прав у договірних зобов'язаннях і правопорушень у договірних правовідносинах як цілого і його частини. Критерієм недоцільності їх ототожнення є специфіка правових заходів, застосовуваних внаслідок вчинення порушення суб'єктивних цивільних прав та правопорушень;

7) доведено, що визначення фактичного обсягу права на захист у договірних зобов'язаннях не супроводжується певною сталою для усіх випадків порушення прав формулою, а залежить від низки об'єктивних чинників, серед яких: а) специфіка підданого неправомірному посягання суб'єктивного цивільного права; б) характер такого неправомірного посягання; в) негативні наслідки, заподіяні таким посяганням; г) специфіка об'єкту договірних правовідносин; г) правовий статус суб'єктів договірних правовідносин;

удосконалено:

8) визначення права на захист цивільних прав у договірних зобов'язаннях як забезпеченої нормою закону правомочності, що входить до змісту суб'єктивного цивільного права, породжуваного договірним правовідношенням, та передбачає можливість його носія самотійно здійснити протидію неправомірному посягання на суб'єктивне цивільне право або звернутися до суб'єктів владних повноважень для застосування заходів державного примусу з метою припинення порушення, невизнання, оспорювання суб'єктивного цивільного права, його відновлення та усунення негативних наслідків неправомірного посягання на нього;

9) розуміння механізму захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях як структурованої системи послідовних дій уповноважених суб'єктів із протидії неправомірному посягання на суб'єктивне право учасника договірної правовідносини, яка характеризується динамічністю і нормативною впорядкованістю, та передбачає вибір і

застосування ефективних форм, способів і засобів захисту, адекватних характеру неправомірного посягання на суб'єктивне договірне право, задля досягнення кінцевої мети захисту – відновлення можливості носія порушеного суб'єктивного договірного права щодо безперешкодної реалізації правомочностей, які входять до його змісту;

10) визначення поняття створення реальної загрози порушення цивільних прав у договірних зобов'язаннях, під яким запропоновано розуміти обставини об'єктивної дійсності, зумовлені недобросовісною поведінкою однієї зі сторін за договором, настання яких створює дійсну небезпеку порушення договірного зобов'язання та неминуче призведе до порушення прав іншої сторони договору, а також до заподіяння негативних для неї наслідків;

11) аргументи, що зміст права на захист цивільних прав із договірних зобов'язань складає сукупність правомірних, допустимих та не заборонених законом можливостей, якими наділяється носій суб'єктивного цивільного права в рамках протидії протиправному посягання на нього з метою його відновлення, а також усунення негативних наслідків такого посягання, і які знаходять свій зовнішній вираз як у самостійних правомірних діях суб'єкта порушеного цивільного права, так і в зверненні до компетентних державних органів з метою застосування останніми заходів примусового характеру;

12) розуміння нотаріального захисту суб'єктивних прав у договірних зобов'язаннях як самостійного різновиду юрисдикційної форми захисту, що здійснюється уповноваженою державою фізичною особою – нотаріусом, унікальність якого у порівнянні з іншими різновидами полягає в тому, що: а) безпосередня реалізація покладених на нотаріусів завдань і повноважень із вчинення нотаріальних дій водночас є і нотаріальним захистом як протидією неправомірному посягання на суб'єктивні права та інтереси учасників договірних правовідносин; б) правовою підставою для звернення до нотаріуса за захистом договірних прав є не стільки їх порушення як юридичний факт, що мав місце, як створення загрози такого порушення, що вказує на здебільшого

превентивний характер нотаріального захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях;

набули подальшого розвитку:

13) обґрунтування, що визнання права як спосіб захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях є належним, допустимим і ефективним правовим прийомом у випадку невизнання чи оспорювання суб'єктивного цивільного права учасника договірних правовідносин і полягає в усуненні судом стану правової невизначеності шляхом встановлення факту наявності чи відсутності в учасника договірної правовідносини суб'єктивного права, результатом чого у випадку визнання наявності права є забезпечення можливості вчинення власних позитивних дій носієм невизнаного чи оспорюваного права;

14) аргументи щодо можливості визнання припинення дії, що порушує право, як належного та ефективного способу захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях, на основі притаманності йому таких специфічних ознак, як: а) припинення дії, що порушує право, носить як загальний, так і спеціальний характер, оскільки знаходить своє закріплення і в п. 3 ч. 1 ст. 16 ЦК України, і в ч. 2 ст. 611 ЦК України; б) порушення суб'єктивного права, що є підставою для застосування припинення дії, що порушує право, повинно проявлятися виключно у формі активної поведінки боржника шляхом вчинення ним дій, від яких він повинен був утриматися згідно з умовами договору; в) порушення права повинно бути систематичним та тривати на момент звернення кредитора з вимогою про його припинення; г) припинення дії, що порушує право, може бути реалізоване як в юрисдикційній формі шляхом звернення до суду, так і в порядку самозахисту шляхом звернення з відповідною вимогою до боржника;

15) позиція щодо необхідності сприйняття заходів оперативного впливу як спеціальних способів самозахисту, що обґрунтовується спорідненістю правової природи цих інститутів та відповідно наявністю низки визначальних спільних ознак, серед яких: 1) однакові правові підстави для застосування

самозахисту і заходів оперативного впливу – порушення суб'єктивного цивільного права учасника договірної правовідносини або створення реальної загрози такого порушення; 2) однакова суб'єктна специфіка їх реалізації – уповноваженою особою є учасник договірної правовідносини, який здійснює самозахист та застосовує заходи оперативного впливу самостійно та в односторонньому порядку; 3) однакова мета їх застосування – протидія неправомірному посяганню на суб'єктивні цивільні права учасника договірної правовідносини.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертаційна робота Мартинюка Ю. В. має чітку логічно побудовану структуру, що відповідає вимогам до характеру та змісту наукових праць.

Якісний аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про те, що наукові положення, висновки, рекомендації, які сформульовані у дисертації, є теоретично обґрунтованими та достовірними. Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечується тим, що вони отримані автором в результаті використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Серед використаних у роботі методів дослідження слід відмітити діалектичний, історико-правовий, метафізичний, формально-логічний, синергетичний, аналізу та синтезу, індуктивний та дедуктивний, порівняльно-правовий, правового моделювання.

Наукові положення, висновки й рекомендації відзначаються достовірністю, яка забезпечена використанням значної кількості нормативно-правових актів, фахової літератури, судової практики.

Практичне значення роботи

Сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані для подальших досліджень проблем захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях. Обґрунтовані у дисертаційному дослідженні висновки та пропозиції можуть бути використані у: нормотворчій діяльності –

при удосконаленні механізму захисту прав учасників договірних відносин; науково-дослідній сфері – як методологічне підґрунтя для подальших науково-теоретичних досліджень способів та форм захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях; правозастосовчій діяльності судових та інших юрисдикційних органів при вирішенні спорів, пов'язаних із реалізацією права на захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях; освітньому процесі при викладанні дисципліни «Цивільне право України», спецкурсу «Договірне право», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій.

Наукові розробки, висновки та рекомендації автора були використані у практичній діяльності: Адвокатського бюро «Андрія Костенка» (акт впровадження від 10 жовтня 2023 р.); Адвокатського об'єднання «Лексарс» (акт впровадження від 12 жовтня 2023 р.); акціонерного товариства Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (акт впровадження від 13.10.2023 № 10/2023Л-2).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні положення дисертаційної роботи викладені у 13 наукових працях, з яких: 1 монографія, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 праць апробаційного характеру.

Список публікацій добувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Мартинюк Ю. В. Захист суб'єктивних цивільних прав учасників договірних відносин: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 236 с.

2. Yurii Martyniuk. Preventive protection of civil rights in contractual obligations. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 3. P. 168-172.

3. Мартинюк Ю. В. Правова природа права на захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Нове українське право*. 2021.

Вип. 4. С. 258-263.

4. Мартинюк Ю. В. Стягнення процентів за користування чужими грошовими коштами як спеціальний спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Нове українське право*. 2021. Вип. 5. С. 133-138.

5. Мартинюк Ю. В. Способи самозахисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. С. 208-214.

6. Мартинюк Ю. В. Визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування як спосіб захисту прав учасника договірних зобов'язань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 122-125.
URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=151>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Мартинюк Ю. В. Зміст права на захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Взаємодія громадянського суспільства, особи і держави: вектор удосконалення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-й річниці Конституції України (м. Київ, 22 червня 2021 р.)*. Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 163-166.

8. Мартинюк Ю. В. Порівняльно-правовий аналіз способів захисту суб'єктивних прав учасників договірних відносин за Цивільним та Господарським кодексами України. *На шляху до європейського приватного права: збірник матеріалів XI Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 12–13 жовтня 2021 року)*. Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 121-124.

9. Мартинюк Ю. В. Дострокове виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, як спосіб захисту прав за договором. *Україна на шляху до європейського приватного права в сфері економічних відносин*. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 22 жовт. 2021 р. / Р. А. Майданик, В. В. Цюра, Р. Б. Сабодаш, В. О. Бажанов,

О. М. Залізко, Б. С. Щербина та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. Київ: 2021. С. 155-159.

10. Мартинюк Ю. В. Нотаріальний порядок захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність*: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АНУРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права № 1, Каф. цивіл. права № 2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». Харків: Право, 2022. С. 451-454.

11. Мартинюк Ю. В. Дострокове виконання договірною зобов'язання як спеціальний спосіб захисту цивільних прав. *Проблеми цивільного права та процесу*: тези доп. учас-ників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України», Наук. парк «Наука та безпека». Харків: ХНУВС, 2022. С. 277-280.

12. Мартинюк Ю. В. Медіація як дієва форма альтернативного неюрисдикційного захисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування*: матеріали XXI наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2023 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 300-302.

13. Мартинюк Ю. В. Заходи оперативного впливу як спеціальні способи самозахисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя

Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.).
Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 324–327.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень Unichек. За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Мартинюка Юрія Володимировича на тему: «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації

Результати дослідження були апробовані у виступах на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях: міжнародній науково-практичній конференції «Взаємодія громадянського суспільства, особи і держави: вектор удосконалення», присвяченій 25-й річниці Конституції України (м. Київ, 22 червня 2021 р.); XI Міжнародному цивілістичному форумі «На шляху до європейського приватного права» (м. Київ, 12–13 жовтня 2021 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Україна на шляху до європейського приватного права в сфері економічних відносин» (Матвеевські цивілістичні читання) (м. Київ, 22 жовтня 2021 р.); XX науково-практичній конференції «Доктрина приватного права: традиції та сучасність» (присвяченій 100-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Маслова) (м. Харків, 04 лютого 2022 р.); науково-практичній конференції «Проблеми цивільного права та процесу», присвяченій 97-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 травня 2022 р.); XXI науково-практичній конференції «Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування» (присвяченій 101-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Маслова) (м. Харків, 17 лютого 2023 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 18 травня 2023 р.).

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота виконана українською мовою із дотриманням наукового стилю викладення змісту, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, логічною послідовністю розгляду питань, точністю та коректністю вживання спеціальної термінології, стислістю та об'єктивністю викладених основних матеріалів дослідження. Стиль викладу наукових положень, результатів досліджень, висновків і рекомендацій є зрозумілим та доступним до його сприйняття.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, що відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» за спеціальністю 081 «Право» до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Мартинюка Юрія Володимировича та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити:

доктора юридичних наук, професора Лукасевич-Крутник Ірину Степанівну, завідувача кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

доктора юридичних наук, професора Москалюк Надію Богданівну, т.в.о. декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету;

кандидата юридичних наук, доцента Зайцеву-Калаур Інну В'ячеславівну, доцента кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету.

Опонентами:

доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого юриста України Кота Олексія Олександровича, директора Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України;

кандидата юридичних наук, доцента Банасевич Ірину Іванівну, доцента кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу Мартинюка Юрія Володимировича на тему «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» до захисту.

Головуючий на засіданні

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу

Оксана ГНАТІВ